

Koralövningarna i S:t Jacobs kyrka.

Musikdir. Wald. Ahlén, Stockholm.

Det ständigt lika aktuella problemet "församlingssången" har nog kommit ett stort steg närmare sin lösning i ett fåtal församlingar, där man konsekvent och målmedvetet arbetar med s. k. koralövningar. Att denna verksamhet icke påbörjats och fullföljts på ännu flera platser beror nog till en del på att man mångenstädes tror, att det icke "går an" att liksom sätta menigheten på skolbänken. Vi ha därför vänt oss till musikdir. Waldemar Ahlén, Stockholm, och bitt honom skildra sina erfarenheter från de i S:t Jacob regelbundet återkommande koralövningarna. Resultatet av vår hänvändelse föreligger i nedanstående höginressanta artikel.

VAR kan orsaken ligga till den klena församlingssången vid våra gudstjänster? Huru finna botemedlen?

Vem känner inte igen dessa frågor? Hur ha de inte vid möten och konferenser, i tidningar och tidsskrifter och icke minst vid samtal man och man emellan stötts och blötts nästan till leda. Tidvis ha de varit avförda från dagordningen. Längre har det dock ej dröjt, förrän de dykt upp igen. För den som erfarit vad en verkligt levande församlingssång i grunden betyder torde spörsmålet alltjämt ha varit lika aktuellt. Varje gudstjänst har utgjort en allvarlig påminnelse om dess utomordentliga vikt.

Om målet, en levande, mäktig församlingssång, har ju inte kunnat vara mer än en mening. Det har varit angående vägen, som meningarna gått isär. I den livliga diskussionen om församlingssången, som pågick i Svenska Dagbladet för några år sedan, anfördes en mängd orsaker till kyrkomenighetens passivitet visavi psalmsången, och lika många botemedel rekommenderades. Det vore orätt påstå, att inläggen präglades av någon större samstämmighet. Diametralt motsatta synpunkter framlades. När en ville kasta skulden på organistens släpiga

tempo, skylldes en annan på att psalmen spelades alldeles för fort för att församlingen skulle kunna följa med. En tredje skrev: "Om inte organisten spelade koralerna så starkt, skulle nog folk sjunga med bättre. Nu hotar orgeln att alldeles dränka den sång, som är". En fjärde åter: "Genom att registrera orgeln kraftigare skulle nog organisten lyckas draga församlingen med sig". En femte: "Giv oss melodier med livligare rytm som förr i världen, så skall det nog bli fart i församlingssången". En sjätte: "En hel del av våra koraler äro alldeles för svåra. Hade vi bara enklare, folkligare melodier, så skulle det nog bli annan låt". O. s. v., o. s. v.

Men i detta larm av "åsikter" — ty åsikter finns det aldrig någon brist på — kunde även följande toner urskiljas: "Ytterst beror det på menigheten själv hur dess sång blir. Det gäller först och sist att väcka till liv menighetens lust att sjunga". Bland de många olika vägar, man gav anvisning på för att nå fram till detta mål, märktes också, om jag ej alldeles minner mig, *övningar i koral sång med menigheten*, en väg, som man långt tidigare försökt på en och annan ort och med gott resultat.

När vi kyrkomusici i S:t Jacob i Stockholm inbjudit till koralövningar, är det således icke någon ny metod vi lancerat. Metoden har tidigare praktiserats även i huvudstaden, bl. a. i Hedvig Eleonora kyrka, där den för oss alla välbekante och för vår kyrkosångs renässans hängivne ivraren John Morén en tid med stor framgång ledde koralövningar. På redaktörens av "Kyrkosångsförbundet" enträgna begäran vill jag nu berätta något om de koralövningar, vilka sedan ett år tillbaka varannan torsdag äga rum i vår kyrka.

Syftemålet med övningarna, som ledas alternativt av kyrkans kantor, direktör Set Svanholm, och mig, kan uttryckas så: 1) Att väcka och befordra menighetens intresse för psalmsången, 2) att göra menigheten allimer förtrogen med vår koral skatt, 3) att skänka uppbyggelse.

Övningarna ledas från koret, där ett harmonium placerats. Denna anordning har befunnits vara nöd:ändig för att uppnå intim kontakt mellan ledaren och hans stora "kör". Själva övningen är lagd som en lektion, där läraren emellertid har att hålla sig inom en betydligt trängre marginal än under en vanlig skolsångstimm. Redan ämnets sublima art och koralövningens uppbyggelsesyfte betinga detta, men naturligtvis även "lektionsrummets" helgd samt icke minst — den högelligen heterogent sammansatta "kör", han har att undervisa. Långrandigt teoretiserande undvikes sålunda. Det hela tillrättalägges så praktiskt som möjligt.

Vilka koraler övas? Naturligtvis endast ett urval. Många "döda" n:r finnas nämligen i

vår koralbok, d. v. s. koraler som aldrig sjungas. Att öva dessa vore ju meningslöst. Däremot innehåller ju vår nuvarande koralbok, av 1921, en hel mängd härliga, rätt ofta förekommande melodier, vilka emellertid av det stora flertalet äro föga eller icke alls kända, melodier, som vi anse måste övas för att bli församlingens egendom. Exempel: 46, 144, 237, 239, 242, 249. Mycket vanliga och lätta koraler, såsom 63, 198, 199, behöva ju ej särskilt övas.

Gången av lektionen brukar i stort sett vara följande. Sedan numret på den koral, som skall övas, angivits, lämnar ledaren korta notiser rörande den föreliggande koralens uppkomst och historia, (som källor här för användas dels K. S. V.:s koralbok, dels 1921 års koralbok) varefter melodien utföres av ledaren solo. Särdrag i melodien, såsom melismer och språngintervall, påvisas och demonstreras. Församlingen får sedan sjunga en vers, ackompanjerad av ledaren, som naturligtvis också sjunger med. Om denne tycker sig finna, att församlingen tvekar inför något intervall, övas denna detalj särskilt. För att stimulera intresset brukar församlingen uppdelas i tvenne grupper, vilka växelvis få sjunga två verser, en anordning, som visat sig vara mycket effektiv. Församlingen har uppfordrats till en tävlan av ädlaste slag och det är i sanning en glädje att konstatera, med vilken iver deltagarna i de tävlande grupperna "ligga i", t. o. m. de som inte blivit utrustade med så många toner. Sedan "norra och södra sidan" så sjungit var sin vers, utföres slutligen ännu en vers av alla gemensamt. Tilläggas bör att medlemmar av kyrkans koralkör äro utplanterade här och där bland deltagarna för att understödja sången.

Ja, så ungefär går det till vid koralövningarna i S:t Jacob.

Och tillslutningen? Hittills ha vi haft 200—400 deltagare per gång, ibland ännu flera. Att tillslutningen är så god måste nog tillskrivas det förhållandet, att koralövningarna äga rum i samband med våra musikandakter. Dessa, till vilka inträdet är fritt, upptaga omväxlande körsång och orgelsoli samt avslutas med församlingssång. Att få slå sig ned under de äldriga tempelvalven och en stund avskild från det brusande storstadslivet, öppna sin själ för en Palestrinas eller Sebastian Bachs toner, allt under det kyrkorummets belysning är starkt dämpad, det vore underligt om icke detta skulle utgöra en attraktion. Vi tro sålunda, att constellationen musikandakt — koralövning är lyckligt funnen och vilja livligt rekommendera den för den eller de kolleger, som till äventyrs umgås med planer att anordna koralövningar. Musikandakten, som brukar taga sin början kl. 7.30, inledes naturligtvis med klockringning och pågår omkring 40—45 minuter. För koralövningar anslås en tid av ungefär 25 minuter.

"Men är detta icke bortkastad möda att anordna koralövningar," kanske någon frågar. Med de erfarenheter, som hittills vunnits, svarar jag: "Nej!" Det har förut erinrats om att vår

SVERIGES KYRKO

Kyrkosångshögtiden i Upsala 1933.

koralbok innehåller en hel mängd härliga melodier, som emellertid kräva övning och återövning. Hur ofta få inte vi kyrkomusiker särskilt från prästerligt håll höra den invändningen: "Ja, men den melodien är alldeles för svår. Församlingen kan inte sjunga med." Några få exempel på sådana "för svåra" melodier må här anföras: 133, 144, 152, 182, 237. Nu frågas: Skulle sådana pärlor verkligen undanhållas församlingen av det skälet att de vore för svåra? I sanning orätt! Att de icke höra till de allra lättaste skall villigt medgivas. Men för svåra äro de absolut icke, därom ha våra koralövningar, där de samtliga förekommit, givit klara bevis. Kunde vi med våra koralövningar taga ur folk slika fördomar, vore redan mycket vunnit.

Men äro koralövningarna önskvärda med tanke på en viss grupp koraler så äro de det än mer för församlingens egen skull. Vad vår svenska kyrkoförsamling framför allt behöver är att "öva bort" den blyghet och försagdhet och förlägenhet, som tycks bemäktiga sig den, så fort det blir fråga om att sjunga en psalm. Vi nordbor äro tröga av oss och tåla väl vid en uppryckning då och då. Koralövningar kunna erbjuda utmärkta tillfällen till sådana uppryckningar. Hur ofta har jag icke lagt märke till, det må ha varit då min kollega ledde koralövningen och jag satt som "folk" och sjöng med, eller då jag själv hade hand om ledningen, vilken effekt en uppmaning ibland kanske flera, till större frimodighet och sångarglädje haft!

Och vidare, vilken lyftning kan inte en frisk, med verklig sångarglädje framburen menighets-sång skänka! Jag har sällan förnummit detta starkare än vid vår senaste koralövning. Som sista psalm övades 252, "På Gud och ej på eget råd". De tre första verserna voro genomgångna på sedvanligt sätt och den sista versen skulle sjungas. Denna vers skulle också utgöra avslutningen på koralövningen. Plötsligt fick jag en idé: Jag sade: Nu föreslår jag, att församlingen sjunger den sista versen alldeles på egen hand. Jag skall varken spela eller sjunga med. Var och en får således lov att helt lita till sig själv." Resultatet blev, det måste jag säga, betydligt bättre än jag väntat. Frisk och mäktig välldes sången fram. Sannerligen kom jag icke icke där jag stod och lyssnade att tänka på psalmen: "Men när tempelsången stiger" (500:s).

Det gångna årets erfarenheter av koralövningarna ha sålunda stärkt oss i den tron att vi slagit in på en god väg. Då vi startade, skakade mer än en på huvudet. Betecknande för den pessimistiska syn, som ofta hotar att slå ihjäl alla idéer, är följande. Dagen efter vår första koralövning uppmanade mig en person, en representativ Jacobsbo med dessa ord: "Nå, men är det så säkert att Jakobs församling får någon nytta av edra koralövningar? Tror du verkligen, att de, som voro med på övningen i går kväll, komma igen om söndag?"

Sedan Bach-hymnen "När högsta nöd oss sätter an" vid närmare besinnande befunnits mindre lämplig och därför blivit utbytt mot Palestrinas "Sanctus" ur dennes Missa Papae Marcelli, får motettprogrammet följande utseende:

1. Schütz, Hjälp mig, Jesus..... (86)
2. Bach, Min Frälsare, vad själave..... (92)
3. " Jesu, nådens källa..... (121)
4. Brahms, O Du, Guds gode Helge And' (149)
5. Pfannschmidt, Herren är kärlek..... (167)
6. Gesius, Så får jag nu med frid och fröjd (239)
7. Corsi, Adoramus te..... (91)
8. Schumann, Och om jag än vandrade i mörkets dal..... (127)
9. v. Herzogenberg, Ack, hjärtats ve... (102)
10. Palestrina, Sanctus.....

Programkommittén har vid upprättandet av programmet utgått från den uppfattningen, att kyrkosångsförbundet nått den mognad, som möjliggör utförandet av en något mer krävande uppgift och hoppas, att detta också är vad körerna åstunda. Skulle dock det föreliggande programmet på en del håll synas för vidlyftigt (t. ex. där körens låga numerär lägger hinder i vägen), kunna numren 7—10 uteslutas.

N:r 3 och 4 höra i slutverserna ej heller till de lättaste hymnerna, men de torde dock på flera ställen redan vara inövade.

Numren inom parentes hänvisa till hymnsamlingen "Musica Sacra", där

Reflexionerna göra sig själva. (Det kanske bör tilläggas, att mannen ifråga icke var närvarande vid övningen). Naturligtvis måste man sätta sig över sådana grunda och naiva betraktelsesätt. Vilken kyrka eller församling som får njuta de största frukterna av våra koralövningar grubbla vi icke över. Vinden blåser vart den vill . . . Att idén emellertid omfattas med allt större intresse bland landets kyrkomusici torde vara obestridligt. Från skilda håll förspörjes nämligen om startandet av koralövningar. Om koralövningarna i S:t Jakobs kyrka härvid i någon ringa mån fått verka stimulerande — något som vi på grund av besök och talrika förfrågningar våga tro — skulle intet kunna glädja oss mera.

Waldemar Ahlén.